

mini przewodnik

free

+ współrzędne gps

po!skaniezwykla
masa miejsc godnych uwagi

Trasa wycieczki: Kraków - wojenne losy krakowskich Żydów

czas trwania: 4 godziny, typ: piesza, liczba miejsc: 5, stopień trudności:
bardzo łatwa

wydrukuj i zabierz na wycieczkę!

Opis wycieczki

Na początku wojny w Krakowie mieszkało około 68 tysięcy Żydów. W wyniku wydanego przez okupanta zarządzenia, miasto musiało opuścić około 40 tysięcy Żydów. Pozostali za specjalnym zezwoleniem mogli zostać, jak tłumaczono, po to by nie zaburzać gospodarki.

Oczywiście przepisy dotyczące Żydów były podobne jak w całej Polsce. Nie mogli pojawiać się w centrum Krakowa, czyli wchodzić na Rynek, ani na Planty. Musieli pracować, nie wolno im było przechowywać w domach dużej ilości pieniędzy, wszystko musieli wpłacać do banku, a swoje przedsiębiorstwa musieli oddać w powiernictwo Niemcom.

Ludność Żydowska zamieszkiwała głównie na Kazimierzu. Było to zresztą miejsce ich zamieszkania od wieków. W 1941r. wyszło zarządzenie, że wszyscy Krakowianie pochodzenia żydowskiego mają się przenieść na drugą stronę Wisły na Podgórze. Tam utworzono getto i otoczono je murem przypominającym macewy z cmentarza żydowskiego. Przez dwa lata Żydzi walczyli tam o przeżycie, jedzenie i pracę.

Dwukrotnie zmniejszono getto - w czerwcu i październiku 1942 r. Jego mieszkańców wywożono na śmierć do Bełżca. Do obozu trafiło w sumie ok. 12 tysięcy ludzi, a ok. 1400 osób zamordowano na ulicach getta. Wywożono wszystkich "niepotrzebnych" ówczesnej władzy: chorych, dzieci, starszych (nawet bohaterów I Wojny Światowej), a tych, których potrzebowano do pracy umieszczono ostatecznie w tzw. getcie A, skąd 13 i 14 października wyprowadzono ich do obozu w Płaszowie. Niepotrzebni z tzw. getta B trafili do Oświęcimia. Pozostały po nich tylko meble, bagaże i walizki, których symbolem są krzesła-pomniki stojące dziś na pl. Bohaterów Getta.

Okolo 1000 Żydów uratował Niemiec Oskar Schindler, który zatrudnił ich w swojej fabryce naczyń emaliowanych. Historycy nie potrafią oszacować ile osób pochodzenia żydowskiego zginęło w obozie w Płaszowie. Wiadomo natomiast, że od śmierci różnymi sposobami uratowało się około 2000 osób.

Program wycieczki

Kraków

Kazimierz. Na pograniczu kultur

Jedynym miejscem w Polsce, gdzie zachowało się tak wiele zabytków architektury żydowskiej jest Kazimierz - dzielnica w południowo-wschodniej części Krakowa. Kazimierz, lokowany przez Kazimierza Wielkiego w 1335 r., aż do końca XVIII w. był osobnym miastem otoczonym grubymi murami. W okolicach Skałki jeszcze dzisiaj można zobaczyć fragmenty obwałowań. Pierwsze potwierdzone wzmianki o obecności Żydów w Małopolsce, właśnie w okolicach Krakowa, pochodzą z końca XII w. z kroniki Wincentego Kadłubka. Oficjalnie gmina żydowska powstała w Kazimierzu u schyłku XV w., a potomkowie Dawida utworzyli tu "Oppidum Judaeorum" (Miasto Żydowskie) - jedno z największych skupisk żydowskich w Europie oraz ośrodek intelektualny i kulturalny znany w całym kraju.

Powstanie "Oppidum Judaeorum" było związane z decyzją Jana I Olbrachta, który Żydom mieszkającym w Krakowie nakazał przenieść się do Kazimierza. Później dołączyli do nich uciekinierzy z różnych części Europy, którzy w czasach kontrreformacji, po krwawych prześladowaniach, byli zmuszeni opuścić rodzinne strony. Szacunek, jakim mieszkańcy Kazimierza darzyli nową ojczyznę, w pełni obrazuje wypowiedź mistyka i cudotwórcy Mojżesza Isserlesa, zmarłego w 1572 r.: "Jeśli Bóg nie dał nam tego kraju za schronienie, los Izraela byłby nie do zniesienia". Grób uczonego znajduje się na kazimierzowskim kirkucie przylegającym do XVI-wiecznej synagogi Remuh.

Chociaż oba miasta oddzielał mur, sąsiedztwo wyznawców dwóch religii - żydowskiej i chrześcijańskiej - przebiegało raczej spokojnie. Do dziś istnieją skrzyżowania ulic Berka Joselewicza i św. Sebastiana czy ulicy Rabina Meiselsa z ulicą Bożego Ciała. W 1791 r., 19 lat po pierwszym rozbiórce Polski, uchwałą Sejmu Wielkiego Kazimierz został przyłączony do Krakowa. "Złote wieki" skończyły się z chwilą nakazania Żydom, aby opuścili centrum Krakowa i przenieśli się do Kazimierza. Wtedy powstało pierwsze żydowskie "getto". Nakaz cofnięto w drugiej połowie XIX w., ale do wybuchu II wojny światowej Kazimierz był zamieszkały głównie przez ludność żydowską. Po 1945 r. sytuacja drastycznie się zmieniła. Holokaust przeżyło niewielu Żydów, niewielu też powróciło do swoich domów...

Kazimierz z zapomnienia wyłaniał się powoli. Dzisiaj znowu tętni życiem i należy do najczęściej odwiedzanych dzielnic Krakowa. Na fasadach wielu zabytkowych kamienic zachowały się napisy w języku jidysz, na ulicach oryginalne "kocie łby", a szyldy starych pracowni pełnią obecnie funkcje dekoracji w oknach restauracji i pubów. Centrum dzielnicy jest ulica Szeroka, słynąca z galerii, stylowych restauracji... i pięciu spośród siedmiu ocalałych bożnic, w tym najstarszej w Krakowie - Synagogi Starej, wzniesionej

na przełomie XIV i XV w. W jej wnętrzach ma siedzibę filia krakowskiego Muzeum Historycznego, prezentująca bogatą kolekcję judaików. Przy Szerokiej stoi też zabytkowa synagoga Poppera, zbudowana w 1620 r. dzięki bogatemu bankierowi Wolfowi Popperowi, zwanemu Bocianem (ten przydomek zawdzięczał nietypowemu nawykowi modlenia się, stojąc na jednej nodze).

Każdego roku, na przełomie czerwca i lipca, na Kazimierzu jest organizowany warty obejrzenia Festiwal Kultury Żydowskiej, w którym uczestniczą artyści i miłośnicy muzyki klezmerskiej z całego świata.

50°03'02"N 19°56'33"E | na mapie:A

Kraków

Podgórze - wolne królewskie miasto

W wyniku I rozbioru Polski, kiedy granica Austrii kończyła się na Wiśle, naprzeciwko Krakowa powstało miasto Podgórze. Akt lokacyjny został nadany w 1784 r. przez cesarza Józefa II. Oddzielnym miastem było do 1915 r., kiedy to połączyło się z Krakowem. Na terenie Podgórza istnieje najstarszy zabytek Krakowa - kopiec Krakusa oraz kościółek św. Benedykta z XI w., przy którym archeolodzy odkryli ślady palatium. Było to nowoczesne miasto, prawne przepisy sprzyjały rozwojowi, teren ten był obszarem przemysłowym - to na tutejszych Krzemionkach od niepamiętnych czasów istniały kamieniołomy i cegielnie, w połowie XIX w. w młynie Barucha użyta została maszyna parowa, tutaj też powstała elektrownia o pięć lat wcześniej niż w Krakowie. 31 października 1918 r. w koszarach w Podgórzu - już wtedy dzielnicy Krakowa - w wyniku działania Antoniego Stawarza i Franciszka Pustelnika doszło do pokojowego przejścia władzy i odzyskania niepodległości. Niestety w czasie II wojny światowej na tym terenie powstało getto żydowskie zlikwidowane w marcu 1943 r. Po II wojnie Podgórze było zaniedbaną dzielnicą Krakowa - dziś jednak odzyskało swój piękny wygląd ze wspaniałym rynkiem, kościołem św. Józefa, kościołem Redemptoryistów, magistratem oraz niskimi kamieniczkami pamiętającymi początki miasta.

50°02'16"N 19°56'36"E | na mapie:B

Kraków

Krzesała, co tragedię narodu upamiętniają

Podgórze dopiero w 1913 roku zostało przyłączone do Krakowa. Wcześniej było miastem ze swoimi prawami, własnym rynkiem i herbem, od północy zamknięte Wisłą a od południa graniczące z Wieliczką. Nawet po roku 1846, gdy Kraków wcielono do Austrii Podgórze pozostało oddzielnym organizmem miejskim. Włączono je jednak w obręb Twierdzy Kraków i otoczono wałem.

Plac Bohaterów Getta to jedno z ciekawszych miejsc krakowskiego Podgórza. Powstał około 1838 roku i z początku zwany był Małym Rynkiem, bowiem pełnił rolę drugiego targu. Ten targ właściwy odbywał się na Głównym Rynku podgórskim, 450 metrów na południowy zachód. Po roku 1913 zaczęła obowiązywać nazwa Plac Zgody. W czasie II wojny światowej był centrum żydowskiego getta. To tutaj odbywały się apele i selekcje ludności. Tutaj też, rozstrzygały się kwestie życia i śmierci tysięcy ludzi. Przetrwali niestety nieliczni a wśród nich młody chłopak, który później stał się znanym na całym świecie aktorem i reżyserem. Ten chłopak miał na imię Romek.

Mury getta w niewielkim stopniu zachowały się i w ostatnich latach zabezpieczono je oraz poddano konserwacji. Po wojnie plac otrzymał dzisiejszą nazwę a w roku 2005 przeprowadzono jego gruntowną modernizację tak, że stał się jednym z najładniejszych placów w Krakowie i swoistym miejscem upamiętniającym tragiczną historię narodu żydowskiego.

Na wyremontowanym placu stanął dość szczególny, ale jakże wymowny pomnik. Otóż ustawiono na nim wykonane z żeliwa i brązu 33 krzesła-pomniki i 37 zwykłych krzesel, na których może usiąść każdy. Mają symbolizować tragedię

dawnych mieszkańców placu, ludzi, po których zostały puste krzesła. A stoją one w rzędach, tak jak w rzędach stali mieszkańcy getta na apelu. Inspiracją do ich umieszczenia był opis z książki Tadeusza Pankiewicza Apteka w getcie krakowskim, gdzie opisano krzesła wyniesione na plac podczas akcji opróżniania domów po ostatnich mieszkańcach getta. Projekt z początku budził wiele kontrowersji. Dziś mieszkańcy Krakowa zgodnie i pozytywnie oceniają jego niezwykłość i przesłanie.

50°02'48"N 19°57'16"E | na mapie:C

Kraków

Obóz w Płaszowie

Niemiecki obóz pracy przymusowej w Płaszowie, utworzony jesienią 1942 r., założono dla ludności żydowskiej z likwidowanego stopniowo między majem 1942 r. a marcem 1943 r. krakowskiego getta. W styczniu 1944 r. Płaszów przekształcono w obóz koncentracyjny.

Obóz powstał na terenach dwóch żydowskich cmentarzy z 1887 r. i 1932 r. Teren obozu ostatecznie objął około 180 baraków mieszkalnych i przemysłowych. W szczytowym okresie przebywało w nim nawet 25 tysięcy więźniów. Przez obóz Płaszów przeszło w sumie około 150 tysięcy więźniów. Liczbę ofiar szacuje się na około 80 tysięcy osób. Wojnę przeżyli nieliczni więźniowie Płaszowa - wśród nich znalazło się 1100 krakowskich Żydów uratowanych przez Oskara Schindlera.

Autor: Prosiaczek

50°01'49"N 19°57'58"E | na mapie:D

Kraków

Fabryka z "Listy Schindlera"

Historia fabryki rozpoczyna się w latach 30. XX w. Zbudowana przez polskich Żydów, nie przetrwała próby czasu i szybko zbankrutowała. W 1939 r. wydzierżawił ją, a trzy lata później przejął na własność Oskar Schindler. Przy produkcji emaliowanych naczyń oraz zapalników do bomb lotniczych i pocisków armatnich zatrudniał Żydów, dzięki czemu uratował przed eksterminacją ponad tysiąc osób.

Schindler mieszkał w Krakowie do 1944 r., później przeniósł się do Czechosłowacji. O wydarzeniach w fabryce świat usłyszało dzięki dwóm osobom. W 1982 r. australijski prozaik Thomas Keneally opisał historię morawskiego Niemca, za co otrzymał prestiżową nagrodę Booker Prize. Jedenaście lat później amerykański reżyser Steven Spielberg przeniósł Listę Schindlera na wielki ekran.

50°02'51"N 19°57'41"E | na mapie:E

Zdjęcia dodane przez (w kolejności): fot. K. Chojnacki, joanna33, AniaJurek, , chris_pu

Trasa dodana przez: joanna33

Przewodnik wygenerowany w serwisie www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny, mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu. Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
czwartek 09 stycznia 2025 06:35:03